

USNESENÍ

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Ivany Štenglové a soudců JUDr. Hany Gajdziokové a JUDr. Zdeňka Krčmáře v právní věci žalobkyně I. s. r. o., zastoupené Mgr. L. R., advokátem, proti žalované Č. I. s., a. s., zastoupené JUDr. B. K., advokátem, o zaplacení 2,078.322,70 Kč, vedené u Městského soudu v Praze, pod sp. zn. 3 Cm 173/2002, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 15. června 2005, č. j. 5 Cmo 555/2004 146, takto:

I. Dovolání se zamítá.

II. Žalobkyně je povinna zaplatit žalované na náhradu nákladů dovolacího řízení 37.383,85 Kč do rukou jejího právního zástupce, do tří dnů od právní moci tohoto rozhodnutí.

Odůvodnění:

Napadeným rozsudkem potvrdil odvolací soud rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. září 2004, č. j. 3 Cm 173/2002 116, kterým tento soud (jsa vázán právním názorem odvolacího soudu vysloveným v usnesení ze dne 1. března 2004, č. j. 5 Cmo 304/2003 69) zamítl žalobu na zaplacení 2,078.322,70 Kč.

V projednávané věci se žalobkyně na žalované domáhala zaplacení náhrady škody vzniklé v důsledku tvrzeného porušení smluvní povinnosti. Žalobkyně tvrdila, že žalovaná vyhlásila obchodní veřejnou soutěž o nejvýhodnější návrh na uzavření smlouvy o převodu 473.228 ks akcií S. a. s. Z. Dne 18. října 2000 žalobkyně (v reakci na vyhlášení této soutěže) učinila žalované návrh na uzavření smlouvy o takovém převodu za navrhovanou kupní cenu 0,16 Kč za akcii, tedy celkově 75.716,48 Kč. Dopisem ze dne 30. října 2000 žalovaná sdělila žalobkyni, že její návrh přijala. Tím došlo podle žalobkyně k uzavření smlouvy o prodeji těchto akcií. Dopisem ze dne 9. listopadu 2000 nicméně žalovaná sdělila, že žalobkyni uvedla v omyl, a že má sdělení obsažené v dopise ze dne 30. října 2000 považovat za neplatné. Mezitím však žalobkyně dne 1. listopadu 2000 jako prodávající uzavřela s B., spol. s r. o. (která byla od 25. května 2004 v likvidaci a dne 5. srpna 2005 byla vymazána z obchodního rejstříku) jako s kupující, smlouvu o prodeji těchto akcií za cenu 2,20 Kč za akcii, tj. 1,041.101,60 Kč celkem. Příkaz k převodu akcií měla žalobkyně dát na žádost kupující, nejpozději však 27. listopadu 2000. Pro případ prodlení se splněním závazku převést akcie se žalobkyně zavázala uhradit smluvní pokutu ve výši 0,3 % z kupní ceny za každý kalendářní den prodlení. Pokud by prodlení trvalo déle než 15 dnů, měla žalobkyně navíc zaplatit smluvní pokutu ve výši 1,041.101,60 Kč. Dopisem ze dne 20. prosince 2000 odstoupila B., spol. s r. o. od smlouvy a vyúčtovala žalobkyni smluvní pokutu ve výši 1,112.937,50 Kč. Její úhradou vznikla žalobkyni škoda ve stejné výši. Další škoda spočívala v ušlém zisku zjištěném rozdílem mezi kupní cenou, za niž se žalovaná zavázala akcie prodat žalobkyni, a kupní cenou, kterou měla žalobkyně inkasovat od B., spol. s r. o.

Odvolací soud v odůvodnění rozhodnutí odkázal ohledně námitky žalobkyně, že mezi ní a žalovanou došlo k uzavření smlouvy o prodeji předmětných akcií dle ustanovení § 287 obchodního zákoníku (dále jen obch. zák.), na právní názor vyslovený v jeho zrušujícím rozhodnutí, podle kterého dne 30. října 2000 nedošlo mezi žalobkyní a žalovanou k uzavření smlouvy o převodu akcií postupem upraveným v § 286 a § 287 obch. zák. V odkazovaném

rozhodnutí poukázal odvolací soud na to, že v tzv. dalších podmínkách soutěže, jež tvořily nedílnou součást publikovaného vyhlášení obchodní veřejné soutěže, bylo v první odrážce výslovně uvedeno, že smlouva o úplatném převodu cenných papírů musí být účastníkem uzavřena nejpozději do 10 pracovních dnů od jeho vyrozumění o přijetí návrhu vyhláшателеm. Oznámení žalované ze dne 30. října 2000 o tom, že návrh byl přijat, tudíž, dle názoru odvolacího soudu, nemohlo mít za následek vznik smlouvy o úplatném převodu akcií, když v podmínkách soutěže bylo výslovně stanoveno, že smlouva bude uzavřena právě až po takovém vyrozumění. Přitom žalobkyně již z dalších podmínek veřejné soutěže věděla a musela vědět, že smlouva o úplatném převodu akcií nemohla vzniknout doručením dopisu ze dne 30. října 2000. Ostatně ani z obsahu dopisu, kterým žalovaná sdělila žalobkyni, že přijala její návrh, a navrhla uzavření obchodu dne 6. listopadu 2000 s vypořádáním dne 14. listopadu 2000, dle názoru odvolacího soudu nelze dovodit, že by již tím byla uzavřena smlouva o úplatném převodu akcií.

Jako správný posoudil odvolací soud závěr soudu prvního stupně, podle něhož mezi žalobkyní a žalovanou nedošlo ke vzniku smlouvy ani jinak než postupem podle ustanovení § 287 obč. zák. V té souvislosti znovu potvrdil, že z dopisu žalované ze dne 30. října 2000 nelze dovodit existenci smlouvy o úplatném převodu akcií. Dle názoru odvolacího soudu nedošlo ani k uzavření smlouvy o smlouvě budoucí týkající se prodeje těchto akcií, když od počátku bylo mezi žalobkyní a žalovanou zřejmé, že žalovaná sama nebyla osobou, která je prodávala. Odvolací soud tudíž uzavřel, že jelikož nebyla prokázána existence smluvního vztahu mezi žalobkyní a žalovanou, neporušila žalovaná smluvní povinnost tím, že se akcie nedostaly do dispozice žalobkyně, která proto nedostala svým povinnostem vůči společnosti B., spol. s r. o.

Odvolací soud se plně ztotožnil se závěrem soudu prvního stupně o tom, že žalovaná nezpůsobila neplatnost právního úkonu, neboť ke vzniku žádného právního úkonu mezi účastníky nedošlo, a že tedy za škodu odpovídat nemůže. Uvedl, že žalobkyně od počátku věděla, že dopis ze dne 30. října 2000 nevedl ke vzniku smlouvy o úplatném převodu akcií mezi ní a žalovanou. Jako správné zhodnotil rovněž závěry soudu prvního stupně ohledně aplikace ustanovení § 415 občanského zákoníku (dále jen obč. zák.). Za situace, kdy žalobkyně (aniž měla uzavřenu smlouvu o úplatném převodu akcií), uzavřela smlouvu se společností B., spol. s r. o., v níž dohodla vysokou smluvní pokutu, to byla sama žalobkyně, kdo nerespektoval ustanovení § 415 obč. zák.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázala na ustanovení § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř., co do důvodů na nesprávné právní posouzení věci odvolacím soudem ve smyslu § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř.

Dovolatelka znovu vylíčila skutkový stav a jeho právní kvalifikaci, jak ji uvedla již v žalobě. Odkazujíc na obecnou úpravu vzniku smlouvy v § 43 a násl. obč. zák., namítá, že jejím přípisem ze dne 18. října 2000 a odpovědí žalované ze dne 30. října 2000 vznikla platná a účinná smlouva o převodu cenných papírů ve smyslu § 13 a násl. zákona č. 591/1992 Sb., o cenných papírech. Uvádí, že odvolací soud neodůvodnil neexistenci právního vztahu absencí žádné ze skutečností rozhodných pro vznik smlouvy o převodu cenných papírů, nýbrž toliko tvrzením, že z dopisu ze dne 30. 10. 2000 nelze existenci smlouvy o úplatném převodu předmětných akcií dovodit. Polemizuje s názorem odvolacího soudu o tom, že ačkoliv

- žalovaná vyhlásila obchodní veřejnou soutěž, o které později jen účelově tvrdila, že o obchodní veřejnou soutěž nešlo,

- dovolatelka podala relevantní soutěžní nabídku,
- nabídka byla vyhodnocena jako nejvýhodnější a dovolatelka byla informována o tom, že žalovaná její návrh přijímá,
- žalovaná opakovaně odmítla na dovolatelku převést vlastnické právo k předmětným akciím a
- žalovaná výslovně připustila vlastní pochybení,

nedošlo k porušení právních povinností žalované, jež by založily její odpovědnost za škodu.

Dovolatelka uzavírá, že odvolací soud aplikoval na zjištěný skutkový stav striktně formalistická hlediska, když dovodil, že nebyly naplněny předpoklady ani obchodní veřejné soutěže, ani smlouvy o převodu cenných papírů, ačkoliv z provedených důkazů je zřejmé, že úmysl žalované směřoval k oběma právním úkonům. Argumentuje též tím, že žalovaná v analogickém případě nabídky dovolatelky na odkup akcií společnosti T., velkoobchod obuví, a. s. Z. na základě shodných právních úkonů vlastnické právo k těmto cenným papírům na dovolatelku bez výhrad převedla.

Postup a závěry odvolacího soudu se, dle názoru dovolatelky, příčí zásadě spravedlnosti. Vzhledem k uvedeným skutečnostem dovolatelka navrhuje, aby Nejvyšší soud zrušil obě předchozí rozhodnutí odvolacího soudu i Městského soudu v Praze a věc vrátil Městskému soudu v Praze k dalšímu řízení.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání odkazuje na svá předchozí podání a snáší argumenty na podporu rozhodnutí odvolacího soudu. Ve vztahu k převodu akcií společnosti T., velkoobchod obuví, a. s. Z. uvádí, že zvolený postup naopak potvrzuje správnost rozhodnutí odvolacího soudu, když v daném případě po doručení vyrozumění docházelo k následnému uzavření smlouvy o převodu těchto akcií, a to mezi vlastníky těchto akcií, odlišnými od žalované. Poukazuje též na to, že důkazy provedené v dosavadním řízení nepotvrzují, že dovolatelka uzavřela smlouvu se společností B., spol. s r. o. ještě před tím, než jí byl doručen dopis žalované o tom, že ohledně akcií smlouva s dovolatelkou uzavřena nebude. Spekuluje, že ze strany dovolatelky se mohlo jednat o snahu úmyslně poškodit žalovanou.

Dovolání je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. b) o. s. ř.

Dospěl-li odvolací soud k závěru, že mezi dovolatelkou a žalovanou nedošlo k uzavření smlouvy o úplatném převodu akcií, je jeho závěr správný.

Základním předpokladem platnosti právního úkonu, tedy i úkonů žalované v posuzovaném případě, je podle § 37 odst. 1 obč. zák. jeho určitost. Není-li právní úkon určitý, je neplatný.

V ustanovení § 281 obch. zák. se určuje, že kdo vyhlásí neurčitým osobám soutěž (dále jen vyhlášovatel) o nejvhodnější návrh na uzavření smlouvy (obchodní veřejná soutěž), činí tím výzvu k podávání návrhů na uzavření smlouvy (dále jen návrh).

Ustanovení § 286 obch. zák. stanoví, že vyhlášovatel vybere nejvhodnější z předložených návrhů a oznámí jeho přijetí způsobem a ve lhůtě, jež stanoví podmínky soutěže (odstavec 1).

Není-li v podmínkách soutěže stanoven způsob výběru nejvhodnějšího návrhu, je vyhlášovatel oprávněn vybrat si návrh, který mu nejlépe vyhovuje (odstavec 2).

A konečně, ustanovení § 287 odst. 1 obch. zák. určuje, že vyhlášovatel je povinen přijmout návrh, který byl vybrán způsobem uvedeným v § 286. Sdělí-li vyhlášovatel přijetí návrhu po lhůtě stanovené v podmínkách soutěže, smlouva nevznikne, jestliže vybraný účastník soutěže sdělí vyhlášovateli bez zbytečného odkladu po dojití sdělení o přijetí návrhu, že odmítá smlouvu uzavřít.

Z uvedeného je zřejmé, že k uzavření smlouvy postupem podle ustanovení § 281 a násl. obch. zák. dochází dojitím sdělení vyhlášovatele obchodní veřejné soutěže osobě, jejíž návrh přijal, o přijetí návrhu.

V projednávané věci však podle skutkových zjištění soudů nižších stupňů podmínky údajné obchodní veřejné soutěže žalované, vyhlášené v H. n. č. 194 v roce 2000, na jedné straně uváděly, že Výsledky obchodních veřejných soutěží oznámí vyhlášovatel účastníkům, jejichž návrh na uzavření smlouvy byl přijat, současně ale stanovily, že smlouva o úplatném převodu cenných papírů musí být účastníkem uzavřena nejpozději do 10 pracovních dnů od jeho vyrozumění o přijetí návrhu vyhlášovatelem. Porovnáním obou ustanovení nelze než dospět k závěru, že právní úkon žalované byl v otázce okamžiku uzavření smlouvy o úplatném převodu cenných papírů neurčitý a tudíž neplatný, když na jedné straně sice nesl označení obchodní veřejná soutěž, na druhé straně však jasně a výslovně deklaroval, že k uzavření smlouvy nedojde doručením oznámení o přijetí návrhu, ale později, a to do 10 dnů od jeho doručení.

Nemohlo tedy jít o obchodní veřejnou soutěž ve smyslu § 281 a násl. obch. zák. Na určitost obchodní veřejné soutěže, pokud jde o okamžik uzavření smlouvy mezi vyhlášovatelem a účastníky soutěže, je přitom třeba klást přísné nároky již proto, že obchodní veřejnou soutěž upravuje obchodní zákoník právě jako jeden ze způsobů uzavírání smlouvy v obchodním styku, a to kogentním způsobem, jak plyne z ustanovení § 263 odst. 1 obch. zák.

Stejný závěr učinil dovolací soud o úkonu ze dne 30. října 2000, kterým měla žalovaná, dle tvrzení dovolatelky, ve smyslu § 43c odst. 1 obč. zák. akceptovat její návrh ze dne 18. října 2000. Žalovaná v něm sice oznámila, že byl přijat návrh dovolatelky na uzavření smlouvy o úplatném převodu akcií, současně ale výslovně uvedla (zcela v souladu s dikcí podmínek obsažených v předchozím vyhlášení obchodní veřejné soutěže): Navrhuji uzavření obchodu 6. listopadu 2000 s vypořádáním do 14. listopadu 2000., čímž nepochybně deklarovala, že k uzavření smlouvy dosud nedošlo. Uvedený rozpor založil neurčitost uvedeného projevu vůle, pokud jde o závěr, že žalovaná akceptovala návrh dovolatelky na uzavření smlouvy. Nevyplývala-li z dopisu ze dne 30. října 2000 vůle žalované, uzavřít tímto úkonem smlouvu o úplatném převodu cenných papírů, nemohlo jít o platný akcept návrhu, kterým by vznikla mezi smluvními stranami smlouva.

Neobstojí námitka dovolatelky, podle níž odvolací soud nevezal ohled na to, že vůle žalované směřovala k akceptaci návrhu, a tudíž k uzavření smlouvy. Jak Nejvyšší soud opakovaně uzavřel (viz např. rozsudek ze dne 9. července 2003, sp. zn. 29 Odo 108/2003, či ze dne 14. května 2003, sp. zn. 29 Odo 104/2003), ustanovení § 266 odst. 1 obch. zák., podle něhož projev vůle se vykládá podle úmyslu jednající osoby, jestliže tento úmysl byl straně, které je projev vůle určen, znám nebo jí musel být znám, pro účely výkladu právních úkonů v obchodních závazkových vztazích pouze doplňuje, nikoliv nahrazuje ustanovení § 35 odst. 2

obč. zák. Výklad projevu vůle tak ani v prostředí obchodních závazkových vztahů nemůže směřovat k výsledku, který by se zcela přičil jazykovému vyjádření tohoto projevu (nejde-li o zřejmé přehnutí či obdobnou chybu vzniklou zjevným nedopatřením), když podmínkou pro přihlídnutí k vůli účastníků je, aby tato vůle nebyla v rozporu s tím, co plyne z jazykového vyjádření úkonu. Tím se též v obchodním právu projevuje tradiční civilistická zásada, podle níž jasný projev vůle nepřipouští jinou než doslovnou interpretaci (in claris non fit interpretatio). Nejvyšší soud ostatně opakovaně dovedl, že neurčitost obsahu právního úkonu nelze překlenout ani za použití výkladových pravidel podle § 35 odst. 2 obč. zák. (srov. např. rozsudek ze dne 29. října 1997, sp. zn. 2 Cdon 257/97, uveřejněný v časopise Právní rozhledy č. 7/1998). Odvolací soud proto nepochybil, založil-li svůj závěr na doslovném výkladu úkonu žalované, když z provedeného dokazování ani nebylo možné dovodit, že vůle žalované směřovala k závěru jinému.

Pokud dovolatelka poukazuje na postup žalované ve věci srovnatelného prodeje akcií společnosti T. velkoobchod obuví, a. s. Z., k němuž došlo prakticky ve stejné době, kdy měl být realizován i prodej předmětných akcií, lze souhlasit s názorem žalované, že tento postup svědčí spíše proti závěru zastávanému dovolatelkou. V dané věci totiž dle skutkových zjištění soudu prvního stupně, po shodně formulovaném oznámení žalované ze dne 30. října 2000 zaslali prodávající, kterými byly subjekty odlišné od žalované (investiční fondy), dovolatelce dne 1. listopadu 2000 k podpisu písemný návrh smlouvy s výzvou, aby návrh podepsala a vrátila obratem zpět. Třebaže prodávající úkon nazvali Potvrzení obchodu a v záhlaví uvedli, že jím potvrzují telefonické uzavření smlouvy o provedení následujícího obchodu, tento projev vůle jako kterýkoliv jiný musí být posuzován podle obsahu, nikoliv podle označení. Již z toho, že text nadpisu odkazuje na telefonické uzavření, je třeba usuzovat, že byl použit standardizovaný formulář, jehož znění nelze pro dané účely přeceňovat a opírat o ně závěry ohledně projevu vůle žalované, která navíc tento úkon nečinila, v jiném případě.

Nejvyšší soud se sice plně neztotožňuje s názorem odvolacího soudu, podle něhož k uzavření smlouvy o úplatném převodu předmětných akcií nedošlo i proto, že žalovaná nebyla oprávněna vlastním jménem takovou smlouvu uzavřít, když akcie tvořily součást majetku subjektů od ní odlišných (investičních fondů), a že žalobkyni byla tato okolnost známá. Z provedeného dokazování nelze seznat, zda žalované takové oprávnění neplynulo z jejich smluvních vztahů k vlastníkům těchto akcií. I kdyby ale žalovaná nebyla vlastníkem akcií, které měly být předmětem prodeje, nebránilo to tomu, aby se k jejich prodeji účinně zavázala. **Předpokladem platnosti smlouvy o úplatném převodu cenných papírů není, aby byl prodávající v době uzavření smlouvy vlastníkem cenných papírů, k jejichž prodeji se zavazuje, resp. aby byla tato skutečnost pro kupujícího seznatelná. Důvodem neplatnosti takové smlouvy by ve smyslu § 37 odst. 2 obč. zák. mohla být pouze objektivní nemožnost plnění (např. kdyby převáděné akcie vůbec neexistovaly, popř. nikoliv v počtu, který by se prodávající zavázal převést).**

Argumentace odvolacího soudu ohledně této otázky nicméně neměla vliv na celkovou správnost jeho rozhodnutí. S odvolacím soudem lze totiž ve vazbě na posuzovanou skutečnost souhlasit potud, že zmíněná okolnost (mj. ve vazbě na shora uváděný postup při prodeji akcií společnosti T., velkoobchod obuví, a. s. Z.) nasvědčovala tomu, že projev vůle žalované neměl směřovat k tomu, aby byla sama vázána smlouvou o prodeji těchto akcií, jak tvrdí dovolatelka, když v daném případě bylo běžné a dovolatelce prokazatelně známé, že smlouvu nakonec uzavřou přímo vlastníci akcií dotčené investiční fondy, úkony žalované tudíž nemají bezprostředně směřovat k uzavření smlouvy o prodeji akcií z majetku investičních fondů, jež byly jejich vlastníky.

Nedůvodná je i námitka dovolatelky, že na základě skutečností uvedených v podmínkách soutěže žalované, popř. v jejím oznámení ze dne 30. října 2000, mohla spoléhat na to, že s ní žalobkyně uzavře smlouvu o prodeji akcií, a nestalo-li se tak, měla by žalovaná nést odpovědnost za takový stav. Tato námitka neobstojí již proto, že při takovém závěru, by bylo nutno v každém případě, kdy návrh v souladu se zákonem (43a odst. 3 obč. zák.) odstoupí od návrhu smlouvy, dovést jeho odpovědnost za důsledky toho, že adresát návrhu spoléhal na to, že dojde k uzavření smlouvy. Nehledě ani na to, že, jak shora uvedeno, bylo žalobkyni známo, že smlouva má být uzavřena se subjekty odlišnými od žalované. Kvalifikovala-li sama dovolatelka úkony žalované nesprávně a na základě vlastní chybné kvalifikace na ně spoléhala natolik, že uzavřela smlouvu se třetí osobou ohledně plnění, které neměla smluvně zajištěno, a v této smlouvě přistoupila na sankce, jejichž výši lze stěží považovat za obvyklou, činila tak neoprávněně a toto její jednání nesoucí znaky značného podnikatelského rizika, nelze spravedlivě přičítat k tíži žalované.

Tyto závěry ničeho nemění na případné odpovědnosti žalované za škodu vzniklou porušením předšmluvní povinnosti bezdůvodným ukončením jednání o uzavření smlouvy, jejíž podmínky formuloval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 11. října 2006, sp. zn. 29 Odo 1166/2004. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud uzavřel, že (při respektování zásady smluvní volnosti), pokládá za první předpoklad takové odpovědnosti skutečnost, že konkrétní osoby zahájily jednání o uzavření určité smlouvy, přičemž tato jednání dospěla do stadia, kdy jedna ze stran kontraktačního procesu byla v důsledku chování druhé potencionální smluvní strany v dobré víře, že předpokládaná smlouva bude uzavřena. Dalším nezbytným předpokladem je, že k ukončení jednání o uzavření smlouvy druhá strana přistoupila, aniž k tomu měla legitimní důvod.

Jelikož rozhodnutí odvolacího soudu je správné, Nejvyšší soud dovolání podle § 243b odst. 2, věta před středníkem, zamítl.

O nákladech dovolacího řízení rozhodl Nejvyšší soud podle ustanovení § 243b odst. 5, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., tak, jak se uvádí ve výroku, a přiznal žalované náhradu nákladů řízení podle ustanovení § 3 odst. 1 bod 6. a § 18 odst. 1 vyhlášky č. 484/2000 Sb. ve výši 31.340,- a paušální náhradu nákladů řízení podle § 13 odst. 3 vyhlášky č. 177/1996 Sb. ve výši 75,- Kč, tj. celkem 31.415,-. K tomu přistupuje 19%-ní DPH ve výši Kč 5.968,85.

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

Nesplní-li povinná dobrovolně, co jí ukládá vykonatelné rozhodnutí, může se oprávněná domáhat jeho výkonu.

V Brně dne 25. září 2007

JUDr. Ivana Š t e n g l o v á

předsedkyně senátu